

Elmult évezredek emlékei között az eskütéri ásatásoknál

Budapest a csodálkozók és — sajnos — ráérő emberek városa. Sehol olyan hamar nem verődik tömegbe az utca népe, mint nálunk. Ha egy léggömb kisiklik az Anárássy-uton sétáló bébi kezéből: százak kísérik izgatott figyelemmel boldog röppenését, amint az égi mezőkön legelésző bárányfelhők felé tart. Egészen más elbírálás alá esik az olyan látványosság, mint például, egy villanytranszparens felszerelése a háromemeletes ház tetejére. Ilyenkor ezer és ezer kíváncsi várakozik az utcáson s titokban azt reméli: hátha... Hátha leesik! Vagy a szerelő, vagy a reklámtábla. Az ilyen szenzáció átélésébe pedig érdemes rászánni néhány lyukas órát.

Ha pedig történetesen, valami „állandó” látóakad, akkor megindul a népvándorlás. Most a pestiek úgy érzik, hogy addig meg nem halhatnak, amíg az eskütéri ásatásokat nem látják. Van is látogató bőven az öreg belvárosi plébánia környékén....

Néhány nappal ezelőtt hírt adtak az újságok arról, hogy a régi piaristagimnázium lebontása közben emberi csontvázakra akadtak. Azóta a Petőfi-térről a gyermeknevelőnk ide tették át állandó tanyájukat s akinek a Belvárosban bármily dolga akad, programjába iktatja a „borzalmas” hely megtekintését.

És lassan legendák keltek szárnyra, szél-tében hosszában mesélgetik, akik „saját” szemükkel látták, hogy olyan aranyeleltre bukkantak az ott csákányozó munkások, aminek az értéke testvérek között felér a genfi kölcsönnel. Hiába, ez a Károlyi Gyula még a Bethlennél is szerencsésebb ember...

★

Régi közmondás: Nem zörög a haraszt, — ha nem fuj a szél. Elmentem jó magam is háméskodni. Hátha — úgy a töremlékek között — találok néhány dukátot. Az se baj, ha lyukas.

Dukát helyett pedig találtam egy nagy csupasz teret, mely messziről elárulja, hogy nem is olyan régen egy hatalmas épületet beretváltak le a hátáról. Földje kemény, mészporthól fehér. Sima területén pedig egy mély árok húzódik hosszában. A templom kapujától a Duna irányába. Ez a kincsbánya.

Körülötte hevenyészett fakorlátok, azon belül ómló földkupakok, amelyeket a mélyben dolgozó munkások emelnek mind magasabbra.

Pipás magyarok sűrűnek fontoskodó képpel a mélységes gödör partján. Tudják, hogy fontos dolgot mivelnek s ezért az érdeklődő nadrágos embereket még pillantásra se méltatják.

Vagy három ilyen napsütötte arcu kubi-kussal igyekeztem szóba keveredni, — de a szűkszavú Moltke elmegetett volna hozzájuk leckét venni. Még most is hallgatnak.

★

Annál kedvesebb és előzékenyebb volt Nagy Lajos dr. egyetemi magántanár ur, — aki az ásatásokat vezeti. Amit ennek a harminc méter hosszú és hat méter mély ároknak a titkáról elmondott, azt rögtön tovább is adom.

Érdekesebb ez, mintha néhány marék aranyat találtak volna!

A volt piarista ház lebontásánál már régen elhatározta a közművelődési ügyosztály, hogy Pestnek ezen a legrégebb területén próbaásatásokat végeztet majd. Nem kincsekre gondoltak, amikor a kutatásokat elrendelték. A cél az volt, hogyha lehetséges, — adatokat találjanak Pest történetének középkori részére, melyet meglehetősen homály takar.

Egy ugyenevezett kutató árkot húztak s az a hat csontváz volt a régi idők első tanuja, ami a multat feszegető csákány utjába akadt. Itt négy méter mélységben temetőre bukkantak. Hogy kik aludták örök álmukat? Közlegény vagy vezér? Hős vagy rab-szolga? Ki tudna erre megfelelni. Az idő ki-egyenlíti a rangot. Jó, ha el tudják dönteni majd az antropológusok: a szláv fajhoz tartoztak-e, vagy a harcos mongolokhoz. A külső jelek árpádkori temetőt sejtetnek.

De a halál birodalmában se lehet pontos határvonalat húzni. Egymás mellett, fölött, húzódik meg ebben az aránylag kicsiny helyen három korszak halottjainak nyoma. A belvárosi templom felé eső részen román-

kori sírokat találtak, — ami teplom közelségéről tesz tanúságot. Tehát a román korban templom állhatott már ezen a környéken. De a törökök is temetkeztek itt. Muzulmán emlékeket is leltek.

A legelső, komoly, kulturális építők kétségkívül — a rómaiak voltak. *A most lebontott piarista épületben nem volt központi fűtés, de állt itt egy római ház, talán másfél-ezer évvel ezelőtt — és abban volt!*

Itt húzódott az akkori idők egyetlen szervező, államalapító kultuszának utolsó, kőből épült várfala!

Ami azon túl terült, a barbárok földje volt. A rákosi homokmezőkön, apró lovakon ülő nomád harcosok emelték kémelelőn tenyerüket a szemük elé. Ott távol, nyugatnak, a nagy Iszteren túl, csodás, kirabolni való városok szunnyadtak.

★

Hogy mennyi tudás és fantázia kell az ilyen multidézéshez, arról bárki meggyőződhet. Tessék odaállni ehhez a kavicso, sötét árokhoz és kiolvasni belőle csak egy századrészt is annak, ami ezek felett a csontvázak felett elviharzott.

Mécs Alajos